

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE

Höstterminen 2013

Läroarutbildningen i musik

Johanna Persson

Inspirera i nuet

Hur ett inspirationsarbete kan se ut och utformas för cellopedagoger på och utanför
lektionen samt hur man kan lära sina elever att inspirera sig själva

Handledare: Eva Sæther

Abstract

Title: Inspire in the moment - How the work with inspiration can be designed for cello teachers in and outside of lessons and how teachers can teach their students to inspire themselves.

The purpose of the study is to examine how three different cello teachers work with inspiration. The survey is linked to literature and previous research with the topic of inspiration, with or without a connection to music, and related subjects such as creativity, motivation, mentoring and education. Based on the literature, observations from cello lessons and interviews according to the methods of qualitative research, the result shows various methods and ways on how the work with inspiration can be designed. I have separated the results into two areas; inspiration related to the lesson and the work with inspiration that takes part outside the lesson. The discussion contains my own thoughts on how much to guide the students toward inspiration and how a teacher should distribute the energy among his or her students. In the end, inspiration is individual but there is general knowledge to be gained. If you increase your awareness you may develop your ability to inspire.

Keywords : Inspiration, inspiration work, cello, teaching, teaching instruments, creativity, passion, lack of inspiration.

Sammanfattning

Titel: Inspirera i nuet - Hur ett inspirationsarbete kan se ut och utformas för cellopedagoger på och utanför lektionen samt hur man kan lära sina elever att inspirera sig själva.

Syftet med studien är att undersöka hur tre olika cellopedagoger arbetar med inspiration. Undersökningen bygger på litteratur och tidigare forskning som syftar till ämnet inspiration, med eller utan koppling till musik, samt närliggande ämne som kreativitet, motivation, mentorskap och pedagogik. Utifrån denna litteratur, observationer av celloundervisning och intervjuer enligt kvalitativ forskningsmetod har studiens resultat sammanfattat olika metoder för hur ett inspirationsarbete kan utformas. Resultatet har delats upp i inspirationsarbete vid lektionstillfället och utanför lektionstillfället. Diskussionen innehåller mina egna tankar om hur mycket man ska styra sina elever mot inspiration samt hur man fördelar sin energi i jakten på inspirerade elever. I slutändan är inspiration individuellt men det finns generella kunskaper att hämta. Med hjälp av ökad medvetenhet kan man utveckla sin förmåga att bemästra denna balansgång och därmed utveckla sin förmåga att inspirera.

Sökord: Inspiration, inspirationsarbete, cello, undervisning, instrumentundervisning, kreativitet, passion, svackor i inspirationen.

1. Inledning	1
1.1 Syfte	3
1.2 Avgränsning	4
2. Bakgrund	5
3. Tidigare forskning	6
3.1 Kreativitet och mentorns roll	6
3.1.1 Rätt element.....	6
3.1.2 Inspiration för religionslärare.....	8
3.2 Att hitta och upprätthålla inspiration	8
3.2.1 Musik och inspiration.....	8
3.2.2 Att hitta sin inspiration	9
3.3 Ur den pedagogiska vinkeln	10
3.3.1 Pedagogernas tankar.....	10
3.3.2 Musiken i oss.....	11
3.4 Litteratursammanfattning	12
4. Kvalitativa forskningsmetoder	13
4.1 Observation	13
4.2 Kvalitativa intervjuer	14
4.3 Genomförande	14
4.3.1 Observationsschema och dokumentation av observationerna.....	15
4.3.2 Minienkät.....	16
4.3.3 Semistrukturerade intervjuer	17
4.4 Från tal till skrift	18
4.5 Urval och presentation av informanter	18
4.5.1 Pedagoger.....	19
4.5.2 Elever.....	19
4.6 Etiska överväganden	20
4.7 Metoddiskussion och studiens validitet	20
5. Resultat	23
5.1 Inspirationsarbete på lektionen	23
5.1.1 Förebilda.....	23
5.1.2 Utmana	23

5.1.3 Att ha roligt	24
5.1.4 Att låta bra	25
5.1.5 Uppmärksamhet och medvetenhet	25
5.1.6 Lära känna eleven.....	26
5.1.7 Musiken som inspiration	27
5.1.8 Pedagogens sätt att vara	27
5.2 Inspirationsarbete utanför lektionen	28
5.2.1 Konserter och musiklyssning	28
5.2.2 Det sociala	29
5.2.3 Utvecklingsprocess.....	30
5.2.4 Inspirationsmedvetenhet, mediciner och strategier	30
5.2.5 Sociala medier	31
5.2.6 Planering av inspiration och repertoar.....	32
5.2.7 Pedagogens fördelning av energi	33
5.3 Resultatsammanfattning	34
6. Diskussion	36
6.1 Inspiration är inte konstant	36
6.2 Fördelning av energi.....	37
6.3 Att tala om inspiration	39
6.4 Sammanfattning och slutsats	39
7. Vidare forskning	42
8. Referenser.....	43

1. Inledning

Jag har spelat cello sedan jag var 7 år gammal. Mellan åldern 11 och 14 ville jag varje termin sluta spela. Jag tyckte det var tråkigt att spela. Trots att mina föräldrar försökte med olika knep och övertalningsmetoder var gång diskussionen om att sluta kom på tal, var jag aldrig tvingad att fortsätta från deras håll. Vad var det då som gjorde att jag inte slutade? Kontakten med min lärare var utan tvekan avgörande. Han var inte stereotypen av en inspirerande lärare, men det var något i hans sätt som gjorde att jag fortsatte att spela. Av olika anledningar fortsatte jag att spela. Kanske kände jag något av det som Ken Robinson skriver om i boken *The Element* (Robinson, 2009). Att hitta sitt Element betyder att man finner något som man tycker är roligt samtidigt som man har en naturlig fallenhet för det. Så även om jag inte alltid tyckte det var roligt att spela kände jag kanske att jag hade en naturlig fallenhet för musik och för att spela cello.

When people are in their element, they connect with something fundamental to their sense of identity, purpose, and wellbeing... How do we find the element in ourselves and in others? There isn't a right formula. The element is different for everyone. In fact, that's the point... There's no rule about it, but there are, so to speak, elements of the Element that provide a framework for thinking about this and knowing what to look for and what to do. (Robinson, 2007, s. 21)

Trots att lusten ofta lyste med sin frånvaro kom jag så småningom alltid in i korta men intensiva perioder då jag blev väldigt inspirerad till att spela. Perioderna kunde dö ut lika fort men effekten av dem satt kvar och jag valde alltid att fortsätta. Jag minns ett tillfälle när jag var 14 år. Då hade jag en vikarie som lyckades inspirera mig till att söka musikgymnasiet, bara genom att fråga mig om jag tänkte söka till musiklinjen. Jag minns att jag tänkte att om han frågar den frågan måste han tycka att jag är duktig nog för att komma in. Musiklinjen på gymnasiet blev i sin tur startskottet för min karriär som musiker. Så vad behövs för att vi ska känna oss inspirerade till att fortsätta spela? En kontinuerlig kontakt med en pedagog eller friska fläktar av intensiv inspiration? Det är alltid enkelt att utgå från sina egna erfarenheter och känslor samt minnen av vad man själv har tyckt om och behövt i sin undervisning och när jag började utbilda mig till pedagog märkte jag ett behov av att vidga mina pedagogiska vyer och bli mer lyhörd och öppen för andras individuella behov.

Idag är jag väldigt glad att jag inte slutade spela, då utövandet av mitt instrument har kommit att bli min största passion och mitt element. Nu har jag börjat undervisa på egen hand och jag märker att jag kan bli lite lätt besatt av att vara inspirerande. Jag har en längtan efter att få lämna ett avtryck, liksom de positiva avtryck några av mina tidigare pedagoger och erfarenheter har lämnat hos mig. Ibland får man en direkt respons från eleverna om att man har inspirerat dem och ibland får man det motsatta; det vill säga ingen reaktion eller synlig respons. Drivkraften bakom mitt val av forskningsområde är både min vilja att vara inspirerande och de blandade känslor man som pedagog kan få när man funderar på huruvida man lyckats har inspirerat eller inte.

Som vuxen pedagog har man reflekterat och analyserat sin personlighet i förhållande till det musikaliska spelet och sitt instrument mycket mer än vad ett barn eller en ungdom har gjort. Det talas ofta om att pedagogen ska lära sina elever att lära sig själva. Det syftar oftast på tekniska problem eller musikaliska utmaningar. Varför inte även syfta på lust, inspiration och passion? Vi är många som suttit och väntat på att inspirationen ska komma istället för att själva leta efter den. Jag tror att det är viktigt att eleverna lär sig att själva hitta inspiration och att pedagogen hjälper eleven att bli medveten om vad som inspirerar dem, det vill säga hjälper till att utveckla olika strategier för att hitta och behålla lust och inspiration. På så sätt kan eleven lära sig att inspirera sig själv.

I mina tankar om inspiration har jag en hypotes; det finns ingen mall för att vara inspirerande. Det finns ingen färdig modell. Det är också svårt att träna sig på att vara inspirerande när man inte vet vem man ska inspirera eller hur ens elev blir inspirerad. Det man kan göra för att bli bättre på att inspirera sina elever är att vara uppmärksam, medveten och lyhörd för om och hur ens ”inspiration” tas emot av mottagaren. Bara för att man ger inspiration betyder inte det att den tas emot. Därav finns det två aspekter av pedagogens försök till att inspirera; givandet och mottagandet. Genom att forska i vilka olika undervisningssätt och strategier etablerade cellopedagoger tar hjälp utav av när de arbetar med inspiration hoppas jag kunna öka min medvetenhet och kunskap och därmed bli en bättre och mer inspirerande pedagog.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur tre olika cellopedagoger arbetar med inspiration. Studien studerar både det arbete som sker under lektionstillfället och utanför lektionen. Vilka olika metoder, strategier och tankar har pedagogerna om inspiration? Jag avser även att undersöka pedagogens förmåga att uppfatta elevens mottaglighet av inspiration, samt hur medveten pedagogen är om hur eleven uppfattar lektionsinnehållet utifrån tankar om inspiration. Det övergripande syftet är att utveckla min egen och andra pedagogers förmåga att vara en uppmärksam och medveten pedagog samt kartlägga och få mer kunskap om hur ett inspirationsarbete i instrumentalundervisning, i detta fall celloundervisning, går till.

Som jag beskrivit i det inledande avsnittet upplever jag att det inte finns någon mall eller färdig modell för att vara inspirerande. Studiens syfte avser även min egen pedagogiska förmåga. Genom att studera ämnet inspiration i tidigare forskning och litteratur samt genom att observera och intervjua cellopedagoger ökar min förståelse och min förmåga att inspirera mina elever. I en fallstudie undersöker jag pedagogernas medvetenhet genom att titta på skillnader och likheter mellan pedagogernas och deras elevers uppfattning om vad som inspirerar i undervisningstillfället. Syftet med fallstudien är att med hjälp av studiens resultat öka medvetenheten under lektionstillfället och därmed även öka förmågan till att inspirera. För att inte glömma bort elevernas röst i vad som inspirerar undersöker jag skillnaden mellan pedagogens och elevens uppfattning om vad som är inspirerande. Jag intresserar mig även för pedagogernas tankar om elevernas möjligheter att lära sig att arbeta med inspiration utanför lektionstillfället och vilka redskap de i så fall kan använda sig av.

Genom att undersöka hur pedagogerna arbetar med inspiration samt hur de planerar för denna del av undervisningen vill jag lära mig mer om möjligheter och metoder för att inspirera. Utifrån denna kunskap kan arbetet med att lära en elev att inspirera sig själv börja. Jag har summerat studiens intresseområden till fyra frågeställningar:

1. Hur sker ett inspirationsarbete?
 - a) Vad innehåller ett sådant utifrån cellopedagogernas erfarenheter?
 - b) Vilka olika metoder och strategier kan man använda?
 - c) Hur kan man planera för inspirationsarbetet?
 - d) Vilka hjälpmedel finns det att ta del av?

2. Hur medveten är pedagogen om hur eleven uppfattar lektionsinnehållet och vad han eller hon tycker är inspirerande?
3. Hur kan man utveckla sin förmåga att vara mer uppmärksam på vad som inspirerar?
4. Hur kan man lära sina elever att inspirera sig själv?

1.2 Avgränsning

Inspiration i sig är ett så stort ämne att studien omöjligt kan redovisa för allt vad det innebär. Jag har därför valt att avgränsa mig till hur man kan arbeta med inspiration i instrumentundervisning utifrån mina informanternas erfarenheter. Jag har fokuserat mig på inspirationsarbete i och utanför undervisningstillfället, strategier och metoder för ett sådant arbete samt möjligheterna att planera för inspiration i undervisningen. Tankar om inspiration som helhet kommer in som ett verktyg för att utveckla min förmåga till att inspirera, men jag är inte ute efter att ”karlägga” eller förklara vad inspiration är i generell mening.

Jag avser att denna studie ska fokusera sig på vad man kan göra för att öka inspirationen och hur man kan arbeta för mer inspiration och därmed har jag valt att inte lägga för mycket vikt på inspirationssänkande faktorer. Utifrån min erfarenhet talas det mycket om vad pedagoger inte bör göra och vilka faktorer som är oinspirerande och jag vill att denna studie tydligt ska visa vad man kan göra och vad som är inspirerande. Resonemang om vad man ska undvika och vad som har eller kan ha en inspirationssänkande effekt har givetvis förekommit i samtal med mina informanter samt i diskussioner, men detta med syfte att lyfta fram det konkreta man kan göra för att öka inspirationen.

2. Bakgrund

I *Nationalencyklopedin* beskrivs inspiration på följande vis; “andlig ingivelse som sätter en människa i stånd att tänka, tala eller handla på ett sätt som förefaller vida övergå hennes egen förmåga” (Nationalencyklopedin; Inspiration). Uppslagsverket talar också om för oss att man förr i tiden såg på inspiration som något gudomligt. Vår moderna syn på inspiration härstammar delvis från den antika greklands syn på inspiration. Där trodde man att inspiration kom till under extas.

Genom tiderna har synen på inspiration förändrats och den har påverkats av dess tid. Ett tydligt exempel är romantiken. Där såg man på det mystiska i naturen och det okända, såsom livet efter döden, som en ständig inspiration. Inom konst, litteratur och musik blandas mytisk inspiration med uppfattningen om att de subjektiva känslorna står i centrum (Nationalencyklopedin; Romantik).

Det talas ibland om inspiration som om det är något som kommer likt en blixtn från en klar himmel, mystiskt och oförklarligt. Harvey (1999) förklarar att inspiration ofta är mycket mer komplex än så och att det är något som både förändras och utvecklas. Om vi kopplar inspirationen till de känslor som musiken framkallar så menar musikpedagogen, musikern och psykologen Bertil Sundin (1988) att musik kan göra det lättare att släppa fram impulser och känslor samt ha en renande effekt. Sundin menar också att musik med lätthet kan släppa fram det primitiva i oss. (Sundin, 1988) Detta kan kopplas ihop med grekernas uppfattning att musik framkallade känslor av extas (Nationalencyklopedin; Inspiration).

Inom den vetenskapliga och pedagogiska idéhistorien talar stora pedagoger och forskare indirekt om sådant vi idag kan förknippa med inspiration. Sokrates (469 f.kr-399 f.kr.) talade om samtalskonst och lärarens förmåga att handleda sina elever. En av 1900-talets stora pedagoger John Dewey (1859-1952) menar att man måste knyta an till sådant som rör elevernas känsloliv, såsom intresse, motivation och uppfattningar och L.S. Vygotskij (1896-1934) skriver att människan inte bara är en biologisk varelse utan också en kulturell varelse och lärarens handlingar är viktiga för elevens utveckling (Forsell, 2011).

3. Tidigare forskning

Jag har intresserat mig för litteratur som handlar om hur olika personer inspireras samt pedagogens förmåga att påverka sina elever. I och med att min studie riktar sig till undervisning har jag även valt att studera några historiska pedagoger för att hitta olika kopplingar till dagens syn på inspiration. I min litteratur finns även två uppsatser skrivna på kandidatnivå av studenter på Musikhögskolan i Malmö och en vetenskaplig artikel från.

En del av litteraturen har inte ämnet musikalisk inspiration som huvudfokus utan relaterade ämnen som kreativitet och pedagogik helt utan fokus på musik. En annan del har fokus på musik och/eller inspiration utan koppling till undervisning. Litteraturavsnittet nedan är därför indelat i tre områden då litteraturen skiljer sig åt i fokus; Kreativitet och pedagogens roll, Att hitta och upprätthålla inspirationen samt Pedagogisk historia och forskning.

3.1 Kreativitet och mentorns roll

Inspiration beskrivs på olika sätt i olika kontexter. Detta avsnitt redogör för inspiration i form av relaterade ämnen såsom kreativitet, motivation, upplevelser och kunskap och detta görs i koppling till mentorskap och pedagogens förmåga att påverka sina elever. Denna del av litteraturen är inte kopplad direkt till ämnet musik.

3.1.1 Rätt element

Den brittiske kreativitetsforskaren Ken Robinson (2009) framhåller vikten av att alla människor bör hitta sitt Element. Ett Element är när något vi tycker är roligt sammanfaller med något som vi är bra på. Det vill säga något som vi har en naturlig fallenhet för, i vissa sammanhang kallat talang. Robinson (2009) poängterar att vår värld förändras fortare än någonsin och att det finns ett stort syfte med att utnyttja människors individuella potential. För att göra detta krävs det att vi inser hur olika den naturliga talangen ser ut hos olika individer.

Robinson (2009) har intervjuat elever och personer som inte har passat in i det system och i den mall som dagens skola är anpassad för. De har känt sig frustrerade och missplacerade på grund av att skolsystemet endast varit utformat för den typ av lärande då

man sitter still vid bakom en bänk och lyssnar, läser och skriver. Robinson kallar på engelska detta för mass education, det vill säga massutbildning. Han menar att detta kanske fungerade för hundra år sedan då det ekonomiska behovet i världen såg annorlunda ut. Industrialismen skapade då ett behov av kunskaper inom matte, vetenskap och språk. Den akademiska och industrialistiska kulturen tenderade att stöta bort allt som hade att göra med hjärta, kropp, själ och andra sinnen än syn och hörsel. Det vill säga en stor del av vår hjärnas aktivitet. I och med detta menar Robinson att synen på intelligens i skolan är för smal och exkluderar en stor del av vår potential.

Genom att intervjua framgångsrika, kreativa människor som hittat rätt element om deras upplevelser från skoltiden samt vad som har påverkat och varit avgörande för deras framgång visar Robinson (2009) många exempel på hur olika personer lär sig på olika sätt. I deras berättelser sammanfattar han olika yttre faktorer som hjälpt dessa människor att hitta rätt Element. Ett av dessa är mentorer och andra människors påverkan. I kapitlet *Somebody help me* lyfter Robinson (2009) fram vikten av att hämta inspiration från andra och att finna mentorer. Han talar om olika sorters mentorskap; kortvariga mentorer som kommit in i ens liv och försvunnit ganska snabbt men som har lämnat stora avtryck eller de mentorer som finns med oss och påverkar oss under lång tid. ”Mentors connect with us in a variety of ways and remain with us for a varying lengths of time”, (Robinson, 2009, s.179). Mentorns roll har i boken summerats till fyra huvuduppgifter: *Recognition*, *encouragement*, *facilitating* och *stretching*. *Recognition*; att se, erkänna och upptäcka, handlar om att se personens potential och förmåga samt att upptäcka personens intresse. Genom *encouragement*; uppmuntran, kan mentorn stärka en annan persons tro på sig själv och bidra till att uppnå saker han eller hon aldrig trodde var möjligt. *Facilitating*; att underlätta, innebär att en mentor ger tips och råd kring tekniska problem eller på andra sätt hjälper till att underlätta olika processer. Det kan också innebära att mentorn hjälper personen i fråga att lära sig av sina egna misstag och att ta sig ur motgångar. *Stretching*; *stretching*, innebär att mentorn pushar personen i fråga långt över vad personen tror sig förmå. Mentor förväntar sig alltid att personen ska göra det mesta och bästa av sin förmåga och aldrig nöja sig med något mindre. Robinson (2009) skriver att en mentor inte nödvändigtvis måste vara en lärare. Han ger oss exempel på att en mentor kan vara andra förebilder, vänner och

kollegor men i berättelserna från boken *The Element* finner vi många exempel där just lärare har fungerat som mentorer.

3.1.2 Inspiration för religionslärare

Theo van der Zee från Radboud University, Nijmegen i Holland har skrivit en artikel som handlar om hur religionslärare kan nå fram och påverka fler elever genom att vara mer inspirerande. Artikelns titel är *Inspiration: a thought-provoking concept for RE teachers*. Studien om hur religionslärare kan använda sig av inspiration för att nå fram till sina elever har vissa gemensamma nämnare med *The Element* som kan kopplas till synen på mentorskap och andra personers inverkan på ens prestationer. Van der Zee (2012) definierar inspiration som en stimulerande påverkan en lärare har på sina elever. Han skriver om en studie som undersöker huruvida religionslärare besitter denna typ av inspiration och vilka effekter den har. Studiens slutsats är att denna typ av stimulans är högst positiv. Studien visar även att lärarens påverkan genom inspiration inte bara hjälper eleverna till mer kunskap utan även med att utveckla sociala och moraliska egenskaper. En anmärkningsvärd och viktig faktor hos en inspirerande lärare är att förklara meningen med och innebörden bakom olika saker. Som lärare ska man inte bara arbeta med att ifrågasätta olika aspekter utan även kommunicera meningen bakom det man gör och diskutera med sina elever om frågorna som varför gör vi detta? och vad är det bra för?

3.2 Att hitta och upprätthålla inspiration

Att tala om inspiration i samband med konst och musik är en vanlig företeelse. Utövande musiker, kompositörer och konstnärer säger sig ha ett stort behov av inspiration (Harvey, 1999). I denna del redogör jag för litteratur som tittar på inspiration i samband med musik och musikskapande.

3.2.1 Musik och inspiration

Kompositören Jonathan Harvey har skrivit om inspiration hos kompositörer. Harvey (1999) menar att inspiration alltid har varit en gemensam faktor för kompositörer genom tiderna, oavsett vilken typ av musik de har arbetet med eller i vilken tidsera de har levt och han

började studera olika kompositörers tankar och skrifter om inspiration och komponerande. Harvey (1999) lyfter in och diskuterar citat och intervjuer från olika kompositörer med syfte att undersöka hur kompositörer från 1700-talet fram till nutid förstod och förstår inspirationen kring deras generella arbete.

Ett av resultaten i Harveys bok är att hur inspiration uppkommer är väldigt individuellt men enligt Harvey (1999) har det visat sig vara möjligt att skapa sig vissa förhållanden som kan framkalla inspiration. Han menar alltså att det är möjligt att studera sig själv och lära sig vilka ens individuella inspirationskällor är och på så sätt avdramatiseras en del av det mystiska och oförklarliga kring hur inspiration uppstår.

Temat i Harveys bok liknar de tema man finner härnäst i Anderssons (2012) och Normans (2007) kandidatuppsatser; Nämligen hur andra hittar och underhåller sin inspiration.

3.2.2 Att hitta sin inspiration

Jag har valt att använda två kandidatuppsatser från Musikhögskolan i Malmö som behandlar ämnet inspiration. I den ena kandidatuppsatsen *Vad är inspiration - En studie i hur inspiration tar sig uttryck i eget övande och framträdande*, (Andersson 2012) tittar jazzsångerskan Anna Andersson på sin egen inspiration och hur man kan använda sig av den kunskapen i sitt övande och som musiker samt hur man upprätthåller inspirationen. För att öka sin egen kunskap kring ämnet studerar Andersson (2012) hur andra musiker hämtar och upprätthåller inspiration. Studien visar att hur olika personer inspireras och upprätthåller sin inspiration varierar och är väldigt individuellt, men genom att studera andras förhållningssätt menar Andersson (2012) att hon tagit till sig en större kunskap kring ämnet och utvecklat sin egen förmåga att inspireras.

I kandidatuppsatsen *Inspiration enligt lärare och studenter vid Musikhögskolan i Malmö*, (Norman 2007) undersöker Johan Norman hur lärare och studenter vid Musikhögskolan i Malmö ser på inspiration. Studien visar på skillnader och likheter i informanternas definition av inspiration och undersöker källan till inspiration samt hur det påverkar kreativiteten. Utifrån Johan Normans studie är definitionen av inspiration subjektiv och skapar ofta förvirring då den kan tolkas på olika sätt. Att vara inspirerad är dock väldigt viktigt för både lärandet och det egna musicerandet. En av de tydligaste

skillnaderna i lärarnas och studenternas tankar kring inspiration var att lärarna förhöll sig mer filosofiskt till begreppet. Studenterna relaterade mer till sin utbildning och utveckling samt hur inspirationen påverkade dem i olika riktningar (Norman, 2007).

3.3 Ur den pedagogiska vinkeln

I detta avsnitt följer tankar om inspiration bland stora pedagoger och pedagogiska inriktningar. Avsnittet är uppdelat i två delar. Det är svårt att hitta konkreta exempel på hur de olika pedagogerna har talat, tänkt och forskat om just inspiration men i den första delen redogör jag för kopplingar till inspiration, dock utan relation till musik. I avsnittets andra del talar pedagogen Sundin (1988) däremot om musik i samband med skolan och den yttre världen. Läroplanen för förskola och skola förnyats två gånger sedan *Musiken i människan* (Sundin 1988) skrevs, nämligen 1994 och 2011 (Skolverket, 2013) men många avsnitt är aktuella och här finns kopplingar till sådant som påverkar inspiration.

3.3.1 Pedagogernas tankar

I *Boken om Pedagogerna* (Forsell, 2011) får vi en inblick i stora pedagogers tankar om undervisning, lärande och pedagogik samt om skolans utveckling genom tiderna med särskilt tyngdpunkt på 1900-talets pedagogiska idéhistoria. Boken redogör för följande filosofer och pedagoger: Sokrates, Ellen Key, L.S. Vgotskij, Célestin Freinet och John Dewey. Vi finner också kapitel om skolor med olika pedagogiska inriktningar och deras pedagogiska grundare. Dessa är Maria Montessori och Montessoripedagogiken, Rudolf Steiner och Waldorfpedagogiken samt Loris Malaguzzi och den pedagogiska filosofin Reggio Emilia.

Ordet inspiration förekommer inte konkret i boken. Fokus hos de flesta pedagogerna ligger istället på lärandet. För att repetera det jag tidigare har nämnt i mitt bakgrundsavsnitt så talar en del av pedagogerna indirekt om inspiration i sin forskning och i sina teorier om lärande; Sokrates om samtalskonst och en lärarens förmåga att handleda sina elever, John Dewey om att man måste knyta an till sådant som rör elevernas känsloliv, såsom intresse, motivation och uppfattningar och L.S. Vygotskij skriver att människan inte bara är en biologisk varelse utan också en kulturell varelse och lärarens handlingar är viktiga för elevens utveckling (Forsell, 2011).

I samband med bokens avsnitt om Vygotskij har man lyft fram Piagets teorier om barns utvecklingsnivåer och diskuterat Vygotskijs syn på dessa. Piaget menar att barn har olika utvecklingsstadier och att man bör koppla dem till olika former av lärande. Man ska anpassa undervisningen utefter dessa och spara vissa kunskaper om barnet inte nått den utvecklingsnivå som krävs. Till skillnad från Piaget menar Vygotskij att det inte finns några stadier utan att ett barns utveckling och lärande måste få lov att vara individuell och olik andras. Möjligheten att lära sig något finns alltid (Forsell, 2007).

När det gäller olika pedagogiska inriktningar så tar både Montessoripedagogiken och Reggio Emilia fasta på miljöns inverkan på barns lärande och välmående. Inom Reggio Emilia är det pedagogens uppgift att skapa förutsättningar till lärande genom att presentera olika miljöer. Montessoripedagogiken menar att barnet genom egen aktivitet och kontinuerlig interaktion med lärare och andra elever ska upptäcka och lära och även här är miljön en viktig faktor. Man kan tolka det som att miljön och interaktionen med andra leder till en form av inspiration till lärande (Forsell, 2007).

3.3.2 Musiken i oss

Sundin (1988) menar att musiken hänger samman med allt annat i livet och han knyter ihop musikaliska och andra konstupplevelser med livserfarenheter. Framförallt kopplar han sina resonemang till musikundervisning och de estetiska aktiviteterna i skolan. Han knyter alltså musiken till både den pedagogiska sidan och till livet i övrigt. Sundin (1988) skriver om barn och kultur, musik som undervisningsämne, pedagogik i samband med afro-amerikansk musik, lärarutbildningens värld, traditioner och förnyelser och estetiska aktiviteter i förskola och skola.

Det avsnitt jag har valt att titta närmare på är de som handlar om hur mycket en lärare ska/kan styra sina elever samt frågan om musik som upplevelseämne. De avslutande sidorna i boken stället frågan; Vad stannar kvar av barns konstnärliga upplevelser? Här frågar sig Sundin (1988) hur vi ska kunna veta vilka estetiska upplevelser som gör intryck och stannar kvar i barns minne. Sundin (1988) skriver att det ibland kan vara svårt att fråga barn om deras upplevelser, då barn ibland kan ha svårt att beskriva sina känslor. Istället kan man intervjua vuxna om deras upplevelser som barn. Han redogör sedan för exempel på

sådana berättelser. Sundin (1988) poängterar att metoden är opålitlig då våra minnen lätt manipuleras med tiden, men han menar att vi trots detta kan lära oss av dem.

3.4 Litteratursammanfattning

Eftersom det var en utmaning att hitta litteratur som fokuserade sig enbart på hur pedagoger kan arbeta med inspiration i relation till instrumentundervisning har jag använt mig av litteratur som behandlar dessa olika områden men inte nödvändigtvis i relation till varandra. Detta för att kunna sätta min studie i relation till både utövande av ett instrument, musik och pedagogik. Ämnen som motivation och kreativitet är besläktade med och kan påverka inspirationen och därför valde jag att titta på litteratur kring dessa. I avsnittet om Rätt element lyfter jag fram Robinsons (2009) tankar om mentorns roll och inverkan på kreativitet och motivation, samt hans redogörelse för mentorns fyra huvuduppgifter; Recognition, encouragement, facilitating och stretching. Litteraturen kring mentorskap knyter an till rollen som pedagog. Robinson (2009) menar att det är vanligt att pedagoger fungerar som mentorer för sina elever då de ofta har en regelbunden och personlig kontakt med sina elever.

Många som utövar, skapar eller arbetar med musik funderar över sin egen inspiration och dess källor (Harvey 1999). Genom att använda litteratur som har studerat andra musiker och musikskapares relation till inspiration växer kunskapen om olika sätt att inspireras eller olika sätt att hämta inspiration. I litteraturavsnittet Att hitta och upprätthålla inspiration visar Harvey (1999), Andersson (2012) och Norman (2007) att inspiration är högst individuellt men att man kan lära sig mycket från andras upplevelser. Hur andra musiker och musikelever ser på inspiration är högst relevant och kunskapen om detta kan man sedan koppla ihop med instrumentundervisning och pedagogik.

Avslutningsvis har jag redogjort för historiska pedagogers tankar om lärande. I litteraturen om de stora pedagogerna finner man sällan ordet inspiration. Jag har ändå valt att leta efter kopplingar som är relevanta för min studie mellan deras pedagogiska tankesätt och inspiration. Jag har fokuserat mig på pedagogernas tankar om samtalskonst, undervisningsmiljöer, elevens känsloliv och intresse främst utifrån pedagogerna Sokrates, John Dewey och Vygotskij.

4. Kvalitativa forskningsmetoder

Olika typer av forskning kräver olika typer av forskningsstrategier (Bryman, 2008). Två vanliga forskningsstrategier är kvalitativ och kvantitativ metod. I kvantitativ forskning har man en förkärlek för det naturvetenskapliga synsättet och resultatet ska vara mätbart, vilket i sin tur kräver insamling av numeriska data. Detta gör man vanligtvis med enkäter och strukturerade observationer med tillhörande observationsschema (Bryman 2008). Även strukturerade intervjuer förekommer (Bryman, 2008). Stor vikt läggs vid objektivism (Bryman, 2008). Inom kvantitativ forskning väntar man tills all data är insamlad innan man börjat med bearbetningen av materialet (Patel & Davidson, 2011). Den kvalitativa forskningen är mer verbal och tolkande. Vanligt förekommande redskap inom den kvalitativa metoden är intervjuer och deltagande och ostrukturerade observationer (Bryman, 2008). Syftet med kvalitativ forskning är att få en djupare kunskap än den vi får vid kvantitativ forskning. Kvalitativ forskning kräver ständig reflektion och till skillnad från den kvantitativa forskningen kräver kvalitativa metoder kontinuerliga analyser av materialet (Patel & Davidson, 2011).

Min studie är en kvalitativ forskningsstudie och till största del har jag använt mig av kvalitativa metoder. Jag använder mig av ett par metoder som är vanligt förekommande inom det kvantitativa forskningsområdet, nämligen observationsschema och en mindre enkät. Det har skett i en mindre skala och jag har gjort en kvalitativ och kontinuerlig analys av materialet, vilket gör att jag i min studie övervägande har använt mig av kvalitativ metod. De metoder som jag har använt mig av ur den kvalitativa forskningen är intervjuer, observationer och som tidigare nämnt kvalitativa analyser av korta strukturerade minienkäter. Mina observationer är planerade utifrån kvantitativ metod men genomförda och analyserade utifrån kvalitativ metod.

4.1 Observation

Det finns två typer av observation: deltagande observation och icke-deltagande observation. Deltagande observation förekommer främst inom kvalitativ metod, och betyder att observatören både är deltagare och observatör vid observationstillfället. Icke-deltagande

observation innebär att observatören inte deltar i observationstillfället, utan håller sig helt och hållet utanför situationen. Kritiker hävdar att den deltagande observatören kan få svårt att uppfatta allt i observationstillfället då det egna deltagandet kan distrahera. Inom de icke-deltagande observationerna kan man genomföra observationen både genom strukturerad eller ostrukturerad metod. Strukturerad observation: utifrån fasta förbestämda ramar och tydliga punkter kring vad som ska observeras försäkras man sig om att varje observationstillfälle fokuserar sig på samma saker. Dessa fasta ramar och punkter arbetar man fram till ett observationsschema som sedan används vid observationen. I en strukturerad observation använder man sig av olika observationsscheman för att man som icke-deltagande observatör inte ska bli för subjektiv. Ostrukturerad observation: Här använder man sig inte av ett observationsschema utan försöker på bästa sätt observera och notera så mycket som möjligt från situationen och deltagarna man observerar (Bryman, 2008).

4.2 Kvalitativa intervjuer

Det finns olika typer av intervjumetoder, liksom med observationerna både strukturerade och ostrukturerade intervjuer. Strukturerade intervjuer förekommer vanligtvis inom kvantitativ forskning (Bryman 2008). Inom den kvalitativa forskningen användes i regel ostrukturerade intervjuer. Målet är att informanten ska berätta öppet och fritt och att svaren ska kunna tolkas och reflekteras över (Bryman 2008). När man i egenskap av den som intervjuar inte är bunden att ställa frågorna i en viss ordning samt är fri att ställa följdfrågor för att samtalet ska leda till mer information kallas intervjun för *semistrukturerad intervju*. Målet är att intervjupersonen ska ha känna stor frihet att utforma sina svar (Patel & Davidson, 2011).

4.3 Genomförande

Jag kontaktade samtliga informanter på telefon och via e-post och frågade om de vill vara med i min studie. Medverkan innebar observation av tre lektioner, svar på 4 korta frågor skriftligt, samt cirka en halvtimmes intervju. Via e-post beskrev jag utförligt vad de skulle vara med om, med undantag av att jag inte avslöjade ämnet på min studie, det vill säga

inspiration. Eftersom pedagogen och eleven skulle svara på samma typ av frågor angående inspirationsnivåerna på föregående lektion ville jag inte att pedagogen skulle vara medveten om ämnet. Möjligtvis skulle det kunna leda till att pedagogen försökte vara extra inspirerande eller la ner mer tankeverksamhet på detta än vanligt. Detta ville jag undvika. Varje pedagog har i sin tur haft kontakt med de elever som ingått i studien.

Under observationen antecknade jag utförligt utifrån ett observationsschema. Jag satt en bit ifrån objekten i rummet och hade talat om för dem att de inte behövde bry sig om att jag satt där och att jag bara skulle observera utan att på något sätt vara delaktig. Efter varje observerad lektion har eleverna fått sätta sig utanför lektionsrummet och svara på en minienkät skriftligt. Pedagogerna har varit kvar i sitt undervisningsrum för att skriva sina svar. När eleverna och pedagogerna skrivit färdigt har jag samlat in lapparna.

4.3.1 Observationsschema och dokumentation av observationerna

När jag har observerat och dokumenterat mina observationer har jag utgått från reglerna i strukturerad observation. Det vill säga att jag har utformat ett observationsschema. Men både observationen och dokumentation präglas av att det används som ett redskap i en studie som bygger på kvalitativ forskning. Därför har jag utgått från observationsschemat och fyllt i samtliga punkter på varje observation men jag har inte uteslutit möjligheten till ostrukturerad notering av situationer eller observationer som jag ansett relevanta för min studie. De punkter jag har utformat till observationsschemat är:

Pedagogens och elevens generella kontakt

Pedagogens och elevens dialog

Pedagogens språk

Elevens språk

Pedagogens personlighetsdrag

Elevens personlighetsdrag

Pedagogens ansiktsuttryck och kroppsspråk

Elevens ansiktsuttryck och kroppsspråk

Pedagogens problemlösningsförmåga

Elevens problemlösningsförmåga

Pedagogens medvetenhet
Elevens medvetenhet
Pedagogens instruktioner
Lektionens uppbyggnad
Lektionens variation
Övriga observationer

Punkten övriga observationer lades till i början av första observationstillfället. Då jag gjorde observationer som inte rymdes i de andra punkterna var det nödvändigt att ha en punkt där övriga observationer som kunde verka relevant för studiens resultat kunde få utrymme.

4.3.2 Minienkät

För att kartlägga skillnaderna mellan pedagogens och elevens uppfattning om vad som inspirerar i undervisningstillfället har jag använt en minienkät. Den består av 4 korta frågor. Av praktiska skäl såsom tillgången till elevernas tid, valde jag att göra frågorna skriftliga istället för muntliga. Pedagogerna och eleven har fått samma typ av frågor, båda med fokus på hur eleven upplevde lektionen.

Till eleverna:

1. Var det något speciellt under lektionen som fick dig att känna dig inspirerad?
2. Vad brukar göra dig inspirerad, när det gäller ditt cellospel?
3. Vad var svårast under lektionen?
4. Vad var roligast?

Till pedagogerna:

1. Var det något speciellt under dagens lektion som din elev blev inspirerad av?
2. Vad brukar inspirera just denna elev?
3. Vad tror du att din elev tyckte var svårast under lektionen?
4. Vad tror du att din elev tyckte var roligast under lektionen?

Fråga ett och två handlar om inspiration och hur medveten eleven och pedagogen är om vad som inspirerar just denna elev både i lektionstillfället och utanför. Fråga tre och fyra handlar om lärarens medvetenhet under lektionstillfället samt hur väl läraren läser av eleven. Om man gör en väldigt grov generalisering utifrån en allmän syn på musikundervisning kan man även påstå att roligast oftast är lika med det som blir mest inspirerande och svårast oftast är lika med det som blir minst inspirerande. Jag ville se om elevernas svar visade på detta samband och det var ännu en anledning till att fråga tre och fyra formulerades på det viset.

4.3.3 Semistrukturerade intervjuer

Intervjuerna har skett på respektive pedagogs arbetsplats, i lärarrum eller i undervisningssalen efter observationerna. Miljön har överlag varit lugn och avskild med undantag av ett fåtal tillfällen då personer har kommit in eller gått ut ur rummet. Eftersom jag har gjort en ljudupptagning av samtliga intervjuer har jag inte gått miste om någon information. På det viset har jag kunnat lyssna aktivt och ha en dialog med informanterna utan att koncentrera mig på att föra anteckningar. Till skillnad från minienkäterna och observationsschemat är intervjufrågorna öppna och ostrukturerade. I de muntliga intervjuerna ville jag ge pedagogerna en möjlighet att fritt berätta om deras syn på inspiration, inspiration i undervisningen. Till samtliga intervjuer har jag formulerat intervjufrågor. Intervjufrågor till intervjuerna med cellopedagogerna är utformade på följande sätt:

1. Hur ser du på möjligheterna att inspirera dina elever i undervisningstillfället – d.v.s. under den tid när ni har lektion – och hur medveten känner du att du är under lektionstillfället?
2. Hur arbetar du med inspiration i dina undervisningstillfällen?
3. Hur kan man hjälpa sin elev att bli mer medveten om vad som inspirerar just denna henne/honom?
4. Hur kan man arbeta för att lära eleverna att själva söka inspiration?

I intervjuerna var jag fri att ställa följdfrågor och vissa frågor eller teman uppkom på samtliga intervjuer både från mitt håll och från informanterna. Dessa gemensamma följdfrågor var:

- Kan inspiration vara en egen del av undervisningen som man också kan planera för liksom man planerar för Teknikbiten och den Musikaliska biten?
- Finns det olika redskap och hjälpmedel att använda, som t.ex. teknik och sociala medier som kan bidra till mer inspiration?
- Hur medveten känner du dig om vad som går hem och inte går hem hos eleverna?
- Genererar inspiration alltid mer övning?
- Är någonting som är roligt alltid inspirerande?
- Pratar du om inspiration med dina elever, till exempel ”Har du tänkt på vad just du blir lite extra inspirerad av?”
- Vad man ska göra när inspirationen är borta?

4.4 Från tal till skrift

Efter intervjutillfällena har jag transkriberat intervjuerna från tal till skrift. Jag har lyssnat på materialet och skrivit ner det ord för ord, samt renskrivit minienkäterna och dokumentationen från observationerna. För att utdrag och citat ska vara lätta att förstå har det krävts en del justeringar i omvandlingen från tal till skrift. Innebörden av uttalandet eller citatet har inte påverkats, utan endast grammatiska felaktigheter, upprepningar och tillägg av ord som talspråket uteslutigt har justerats.

Jag har utifrån kvalitativ metod analyserat mitt material kontinuerligt och med möjlighet att tolka mina informanternas svar och diskussioner (Bryman 2008).

4.5 Urval och presentation av informanter

Mina informanter består av tre cellopedagoger och nio celloelever. Cellopedagogerna har jag intervjuat, observerat och använt i min kartläggning av skillnaderna i uppfattningen om vad som inspirerat på lektionen. Eleverna har jag inte intervjuat utan endast observerat och använt i min kartläggning.

4.5.1 Pedagoger

När jag letade efter mina pedagoginformanter letade jag efter en viss spridning i pedagogernas ålder, kön och utbildning. Det var viktigt för mig att inte alla tre pedagoger var av samma kön och utbildade på samma musikhögskola. Jag la även vikt vid vilken sorts skola de arbetar på. Det vill säga vilka som är skolans arbetsgivare; kommunalt eller privat, samt hur stor skolan och staden/samhället är. De pedagoger som jag har intervjuat kommer jag att kalla Eva, Karin och Per. Detta är inte deras riktiga namn.

Eva är 34 år gammal och arbetar sedan åtta år tillbaka på en liten kommunal kulturskola i en liten kommun, cirka 20 000 invånare. Här har hon arbetat sedan hon var nyutexaminerad. Hon arbetar en dag i veckan och har tio celloelever och stråkensemble. Hon är utbildad till cellist och pedagog vid två folkhögskolor och vid Musikhögskolan i Malmö. Hon beskriver sig själv som en aktiv musiker i olika genrer.

Karin är 49 år och arbetar på en kommunal kulturskola i en medelstor kommun med cirka 112 000 invånare. Hon arbetar heltid och har 48 celloelever. Hon har arbetat där i 13 år och undervisat i cello i 20 år. Hon är utbildad vid folkhögskola och vid Musikhögskolan i Malmö. I hennes tjänst ingår musicerande i stadens symfoniorkester men hon beskriver att hon även musicerar en del utanför sin tjänst. Då brukar det blir kammarmusik i form av stråkkvartett eller andra enskilda tillfällen och uppdrag.

Per är 35 år och han driver ensam en privat celloskola i en storstad, med över en miljon invånare, innehållandes många kommuner. Han undervisar även vid ett privat musikgymnasium med högt anseende i Sverige. Han är utbildad vid St Sigfrids folkhögskola och vid Kungliga musikhögskolan i Stockholm och har arbetat som cellopedagog i 10 år. Han undervisar sedan 5 år på gymnasiet. På gymnasiet har han fyra celloelever och i sin privata skola har han cirka 15 elever. Han musicerar en del utanför sitt arbete och föredrar att spela musik ur den romantiska epoken när han spelar klassisk musik. Han spelar även i en del kammarmusiksammanhang, på begravningar och andra kyrkosammanhang.

4.5.2 Elever

I min kartläggning av skillnader och likheter i uppfattningen om vad som inspirerar har nio celloelever svarat skriftligt på fyra frågor efter varderas lektion. Eftersom frågorna skulle

besvaras skriftligt och eleven skulle vara förmögen att förstå innebörden av orden som inspiration, att bli inspirerad och att inspirera, samt ha en god förmåga att uttrycka sig skriftligt gjorde jag bedömningen att eleverna skulle vara minst tolv år gamla. Bedömningen skedde utifrån min generella erfarenhet och kunskap kring barns förmåga till skrift-, ordförståelse och förmåga till självanalys i olika åldrar. Av mina nio elever hade jag tre gymnasieelever, fem högstadieelever och två mellanstadieelever.

4.6 Etiska överväganden

Samtliga informanter är anonyma och pedagogerna har fått fiktiva namn. Intervjuerna har inte innehållit känsliga frågor eller information utifrån ett etiskt synsätt men den yrkeskrets som en cellolärare befinner sig i är relativt liten. Detta leder till att många cellolärare har koll på vilka som jobbar var och med vem. I och med detta kan det kännas mer avslappnat att få vara anonym. Jag hade dessutom inte berättat vad min studie skulle handla om innan jag kom för att observera samt intervjua pedagogerna. För att de skulle känna sig bekväma med att tacka ja till att delta så meddelade jag vid den första kontakten att samtliga informanter skulle vara anonyma. Information som hur stor skolan är, hur länge pedagogen har undervisat och var den är utbildad känns dock relevant för studien för att ha en referens till hur pedagogen arbetar. Jag fick tillåtelse från samtliga pedagoger att göra ljudupptagning av intervjuerna.

4.7 Metoddiskussion och studiens validitet

Vid observationstillfällena upplevde jag att vissa av punkterna i observationsschemat inte var relevanta för studien. Jag upplevde även att det fattades vissa utgångspunkter. I efterhand kan jag se en större vinst i att utforma ett observationsschema först utifrån att ha sett några testlektioner. På så sätt hade jag kunnat formulera punkter i schemat så att de fokuserade på mer relevanta saker. Istället för att formulera följande punkt på detta sätt; ”lektionens uppbyggnad” hade jag istället kunnat utgå från frågan ”finns det något i lektionens uppbyggnad som verkar gynna/missgynna inspirationen. På punkten ”elevens/pedagogens ansiktsuttryck och kroppsspråk” kunde jag istället formulerat

följande ”kan du läsa av olika sinnesstämningar i elevens/pedagogens ansiktsuttryck och använder pedagogen ett kroppsspråk som bidrar till dennes sätt att vara”. ”Pedagogens/elevens språk” kunde formuleras om till ”pedagogens/elevens sätt”. Genom lite mer öppet formulerade punkter i schemat som fokuserade mer på signaler och stämningen i rummet samt vad som gynnar/missgynnar inspirationsarbetet hade jag kunnat fokusera min observation på ett mer relevant sätt. Åtgärden till detta blev att jag vid de olika observationstillfällena fyllde i de mer öppna observationerna under de punkter där jag tyckte att de passade bäst in och de punkter som jag inte ansåg relevant för min forskning dokumenterade jag desto mindre samt la till en punkt som jag kallade för övriga observationer. På detta vis uppnådde jag förmodligen liknande resultat även om mina schemapunkter var sämre formulerade än önskat.

Eftersom jag inte känner eleverna vars lektioner jag har observerat är det svårt att förhålla sig till vissa observationer. Jag kan till exempel inte svara på saker som om eleven brukar reagera på ett visst vis. De lektionstillfällena som jag har observerat och dokumenterat har i sig inte lett till något eget resultat, men de har fungerat som en förstärkning av resultaten från intervjuerna och minienkäterna. Minienkäternas resultat visar tydligt på det subjektiva i inspirationsarbetet och när det gäller kartläggningen av pedagogens medvetenhet har det varit intressant att jämföra och dra paralleller mellan elevernas/lärares svar på minienkäten och mina observationer från lektionerna. Detta har i sin tur stärkt studiens validitet.

För att få mer tankar och reflektioner om inspiration skulle jag eventuellt ha vänt mig endast till äldre elever. Tre av elevinformanterna var gymnasieelever och deras reflektioner och svar på minienkäten var mer utformade och genomtänkta. Dock fick jag se skillnaden mellan hur en 12-årig elev och en 18-årig elev svarade på enkäten vilket i sin tur leder till fler reflektioner om inspirationsarbete kopplat till och beroende på elevens ålder.

För att få en större validitet i hur pedagogens allmänna medvetenhet är skulle jag givetvis ha följt upp en och samma elev flera gånger. I detta omfångsmässigt och resursmässigt begränsade självständiga arbete har jag dock valt att titta på resultaten från endast en lektion per elev. Det jag har kunnat titta på utifrån minienkäterna är pedagogens medvetenhet om hur eleven uppfattar just denna lektion, olika lektionsmoment och därmed se en del av pedagogens förmåga att vara uppmärksam och medveten. Minienkätens resultat

från lektionerna finns med som ett tillägg till de mer utförliga informationskällorna, det vill säga intervjuerna med cellopedagogerna samt tidigare forskning och litteratur. Utifrån dessa utförliga intervjuer har jag fått en klar och tydlig bild av den erfarenhet som dessa pedagoger har om sitt eget och andras inspirationsarbete och därigenom har jag styrkt studiens validitet.

5. Resultat

Utifrån mina intervjuer med cellopedagogerna och informanternas svar på minienkäterna har jag sammanfattat resultaten om inspirationsarbetet i två olika delar. Det inspirationsarbete som sker på lektionen och det inspirationsarbete som sker utanför lektionen.

5.1 Inspirationsarbete på lektionen

Jag har sammanfattat inspirationsarbetet på lektionen till åtta områden. Områdena punktats nedan utan inbördes ordning. På vissa punkter var pedagogerna helt överrens, men på vissa punkter fanns det delade meningar om utförandet.

5.1.1 Förebilda

Två av de pedagoger jag intervjuade talade om vikten att vara en bra förebild musikaliskt. Genom att pedagogen spelar bra på lektionen så hör eleverna hur det kan låta och eleverna får en bra referens. De hör ett spelsätt som de sedan kan och vill försöka uppnå.

Men dels kan man vara en förebild själv. Försöka vara det i alla fall. Man kan spela sådant som de tycker är kul, eller fint, eller häftigt, eller någonting som gör att de dras med och vill göra likadant. (Per)

5.1.2 Utmana

Att få utmaningar kan vara väldigt inspirerande. Det hävdar både Per och Karin. Detta kan dock skilja sig åt från elev till elev. En del elever känner sig pressade och drar sig tillbaka när något blir för svårt och en del elever blir inspirerade och tycker att svåra saker är roliga. Samtliga pedagoger menar dock att elever som tagit sig genom olika utmaningar oftast blir mer inspirerade. En utmaning bör presenteras och användas på olika sätt i olika åldrar. Pedagoger Karin menar på att de yngre eleverna generellt sett inte riktigt förstår poängen med att något är svårt. En äldre elev förstår att det kan finnas en eller flera lösningar på problemet som i sin tur leder till utveckling. När jag frågar Per om han tror att det är någon skillnad i hur utmaningar tas emot beroende på ålder svarar han: ”Det är ju skillnad på en sjuåring och en sjuåring och en 17-åring och en 17-åring. Men generellt sett tror jag att det

är nått som behövs i alla åldersgrupper, det tror jag” (Per). Per uttrycker även att den viktigaste inspirationshögjaren är att eleverna lär sig spela och går framåt musikaliskt.

Eleverna blir glada av att uppnå resultat. Det är något man inte får glömma. Det kan jag se i många musikskolor, och på andra ställen, att när man börjar tycka att man bara ska vara snäll eller att det ska vara en trivsamt stund på cellolektionen så är det väldigt många elever som tröttnar och slutar. Många behöver pressas på ett vänligt sätt. (Per)

Eva ger gehör åt Pers exempel och säger att när det finns en tendens till att allt ska vara så himla enkelt så missar man mycket inspiration. Det är ju en viktig del att man måste kämpa lite för att få inspiration. Per ser en tendens till att elever ofta spelar för svåra stycken, stycken som de aldrig kommer kunna göra riktigt bra. Han menar att man ska spela stycken som är tillräckligt enkla för att eleven ska kunna göra dem bra. Först då går man vidare till nästa nivå. Men han säger att det är väldigt viktigt att någon gång ge eleven ett stycke som är för svårt.

Ibland någon enstaka gång, med någon elev, för att få fart på övandet så behöver man ge ett stycke som är för svårt. Kanske inte mycket för svårt, men lite, så att de inte klarar av det helt. Då tänker de kanske: Oj av svårt! Och så går de hem och övar och vill de klara de. Det tror jag är viktigt men man måste välja det väldigt medvetet. (Per)

5.1.3 Att ha roligt

Karin, Per och Eva tror alla tre att det som är roligt hänger ihop med det som är inspirerande, men de formulerar sig kring påståendet på lite olika sätt. Karin säger att om man tycker att någonting är roligt så övar man mer och så blir det bättre. När man sedan blir bättre och spelar bra blir det i sin tur inspirerande. Enligt Karin är det en cirkel.

Per menar att det mycket väl är så att något roligt kan leda till inspiration men att ha roligt är inte alltid lika med att bli inspirerande:

Nej, det är inte samma sak. Det kan vara jätteroligt att spela för tillfället men det kanske inte blir inspirerande på det sätt som man vill, om man till exempel vill att eleven ska inspireras för att gå hem och öva eller så. Så nej, men det finns ett starkt samband. Det är inte samma sak, men något roligt kan leda till inspiration. (Per)

Karin tror att det ibland är viktigare att saker är roliga för de yngre barnen. Man kan i de lägre åldrarna förklara svårigheter och utmaningar med sådant som är roligt för att barnen ska orka med och inte tröttna. Till exempel lekar. Ju äldre man blir desto mer förstår man att allting inte måste vara roligt för att generera bra saker.

5.1.4 Att låta bra

Att låta bra leder till inspiration, menar pedagogerna. I minienkäterna svarar en av Karins högstadielev att det roligaste på lektionen var att det lät så bra när de spelade i stämmor. Karins svar på samma fråga om sin elev löd; ”Jag tror det roligaste på lektionen var att vi hann spela så mycket olika låtar i stämmor och att det låter bra” (Karin)

Per säger att han märker att hans elever blir glada när det låter bra. En av hans elever skriver: ”Jag brukar känna mig inspirerad att öva när jag precis är färdig med en låt eller när jag får det att låta extra bra” (gymnasieelev). En mellanstadieelev till Eva skriver att den sista låten på lektionen var roligast för att det lät så bra. Karin hävdar att det är väldigt viktigt att det ska låta bra någon gång under lektionen. Delvis för att eleven ska få en musikupplevelse men delvis för att eleven själv ska höra att det låter bra. Per menar att när man låter bra så höjs ens självförtroende och ett ökat självförtroende leder ofta till mer inspiration.

5.1.5 Uppmärksamhet och medvetenhet

Cellopedagogerna menar att olika situationer kräver olika typer av lösningar. Ibland bör man kasta sin planering och göra något helt annat på grund av olika sinnesstämningar hos eleverna, och ibland behöver man pusha och utmana. Som pedagog måste man vara uppmärksam och lyhörd.

Ett tydligt resultat från minienkäterna är att pedagogerna i hög grad svarade likadant som eleven på frågan om vad eleven tyckte var svårast under lektionen. I de flesta fall var det även möjligt för mig som utomstående observatör att se vad eleven tyckte var svårast i lektionen. Det var svårare för pedagogerna att pricka in det som eleven tyckte var lektionens roligaste moment. Elevens signaler om vad som var svårast var alltså starkare än signalerna om det som var roligast. Men enligt intervjuerna med pedagogerna är det inte alltid så lätt att läsa av elevers signaler och alla pedagogerna har varit med om att man har missat eller feltolkat signaler. När jag frågar Per om det berodde på eleven eller på honom som pedagog svarade han; ”Det var nog en kombination. För signalerna var nog att det inte var så intressant från elevens sida. Men hade man varit mer nyfiken och uppmärksam på personen så hade jag kanske agerat annorlunda” (Per). Denna punkt om att vara

uppmärksam på elevens signaler och medveten på lektionen hör ihop med följande punkt; nämligen vikten av att lära känna sina elever.

5.1.6 Lära känna eleven

Det blir lättare att arbeta med inspiration när man har lärt känna eleverna. Det menar både Per och Karin. När man har lärt känna en elev vet man vilket arbetssätt som passar och vilken repertoar som eleven föredrar. Man känner till elevens fallenheter och svårigheter, vad eleven tycker är roligt och hur han eller hon kan utmanas och uppmuntras. Per diskuterar att det har hänt att man som pedagog haft fel uppfattning om vad som har gått hem och inte gått hem hos en elev samt vad eleven har signalerat och huruvida han eller hon har tagit till sig undervisningen. Per poängterar att det är särskilt viktigt att ge alla elever en chans. Detta gör man genom att ge eleverna den tid som det behövs för att lära känna dem. Per berättar att han nuförtiden är mer försiktig när det gäller att för snabbt bilda sig en åsikt om en elev.

Ibland kan det vara så att man upplever en elev som mindre intresserad. Att han eller hon inte har roligt och kanske inte övar så mycket. Man upplever kanske att han eller hon inte lägger ner sin själ eller sitt hjärta i det här och inte heller tar till sig det man säger. Men, oftast så känner man ju faktiskt inte eleven utanför lektionstillfället och kanske är det så att den här eleven är som mest öppen och som mest glad just när han eller hon spelar cello. (Per)

Med de flesta elever pratar Per inte så mycket om saker runt om kring celloundervisningen. Han frågar sällan: Hur mår du eller Hur är de med dig, utan då kan han istället säga: Hej, hur har det gått att spela eller Trivs du bra med den nya a-strängen. Han tror att det för många är skönt att komma till lektionen och där är det cellospel som gäller, men han tillägger att det ibland kan vara viktigt att veta hur eleven mår i övrigt.

De kommer till mig och här spelar de cello och då kan de släppa allt de andra. Men ibland så bör man kanske vara mer öppen för hur de mår i övrigt också, för att kunna göra en korrekt analys och för att kunna hjälpa dem med spelet och allt runt om kring. För allt hänger ju ihop på något vis i alla fall. (Per)

Utifrån minienkäternas svar hade pedagogerna en god förmåga att tala om vad som brukar inspirera just den eleven, både utanför och på lektionen. Pedagogerna hävdar att det beror

på att de har lärt känna eleverna. I dokumentationen från mina observationer hade jag som utomstående inte förmåga att gissa mig till vad de olika eleverna brukade inspireras av.

5.1.7 Musiken som inspiration

Karin menar att det är viktigt att eleverna får en musikupplevelse på varje lektion. Hon försöker spela mycket med eleverna och även ackompanjera dem på piano. Även om det inte alltid går så bra att ackompanjeras av piano så blir det en sorts musikupplevelse varje gång eleven är på lektionen.

Eva säger att musiken i sig är en stor inspiration. Hon tycker det är viktigt att eleverna får uppleva musiken och tillägger:

Men det är inte jag som är musiken. Jag är bara en länk som ska visa dem musiken. Jag ser det inte heller som att det är jag som ska ge dem allting, utan jag ska bara finnas där och hjälpa dem på vägen, på nått sätt. (Eva)

5.1.8 Pedagogens sätt att vara

Karin säger att i och med att man får en relation med eleverna blir ens sätt en viktig del av lektionen och framförallt det ska vara en positiv känsla när eleverna är där. Eva håller med om att pedagogens sätt kan påverka men säger även att det inte är hon som är inspirationen. Eva visar dem musiken, men inspirationen är inte något som sitter i henne. Inspiration är som en egen part på något sätt.

Enligt resultaten från minienkäterna kan pedagogens sätt påverka både elevens prestation på lektionen och elevens vilja att gå hem och öva. Utifrån citatet nedan behöver inte det ena gynna det andra.

Det är roligt när min lärare är på bra humör. Då blir jag gladare och då går allt lättare på lektionen. Men när min lärare är lite sur för att jag inte har övat, då övar jag mer till nästa gång. (gymnasieelev)

När det gäller beröm har pedagogerna lite delade meningar. Per menar att om man berömmar hela tiden så förlorar det mening. När man har gjort sig förtjänt av beröm så uppskattas det mer.

Man ska inte berömma en elev som inte har förtjänat beröm eller inte gör något bra, men det gäller att man också visar eleverna när de har gjort ett framsteg. Även om det bara är ett litet framsteg, att man faktiskt lyfter fram och säger det också. Man måste alltid vara ärlig mot

eleverna, aldrig berömma något som inte är bra för att då innebär det tillslut att eleverna inte har förtroende för en eller tror på en när man verkligen menar det på riktigt. Så jag är lite återhållsam med det. (Per)

En av Pers elever styrker hans tes: ”När min lärare säger att någonting är bra så vet man att det är bra, för min lärare säger inte det så ofta. Då blir man extra glad” (gymnasieelev).

Karin säger att hon alltid försöker hitta något som man kan berömma eleven för och menar att det alltid finns något eleven gör bra som man kan lyfta fram. Även om eleven inte har lyckats så bra på lektionen kan man till exempel berömma eleven för att han eller hon har en fin stråkhållning. Hon hävdar att detta håller elevens självkänsla uppe. Även detta påstående styrks i elevernas svar på minienkäterna då ett par elever har skrivit att beröm är en bidragande faktor till inspiration. Karin tillägger dock att man måste mena sitt beröm.

Eleverna märker nog när man bara berömmar för sakens skull, när man bara säger det för att säga det, och de märker när man säger det uttryckligen. De märker skillnaden. För de lär sig ju också att läsa av mig lika gärna som jag lär mig att läsa av dem. (Karin)

5.2 Inspirationsarbete utanför lektionen

Inspiration behövs även utanför lektionen. Det finns metoder att använda, strategier att applicera och inspirationstillfällen att uppleva på många andra ställen än just på lektionen och som pedagog kan man hjälpa eleven att hitta dem. Hos pedagogen sker ett inspirationsarbete när man har funderingar och tankar kring, samt planerar för inspiration utanför lektionstillfället. Hur detta arbete kan gå till och vilka metoder, strategier och inspirationskällor min studie visar på har jag sammanfattat i sju områden som här rymms under var sin underrubrik.

5.2.1 Konserter och musiklyssning

Per och Karin nämnde direkt konsertbesök när frågan om inspiration utanför lektionstillfället ställdes. De menar att upplevelsen av att lyssna till musik live inspirerar de flesta eleverna. Karin upplever dock att det kan vara svårt att få iväg eleverna till konserter. ”Det ska helst vara nära och gratis, då kanske de gå dit” (Karin). Hon berättar också att hon brukade ordna och organisera upp konsertbesök för att fler elever skulle följa

med, men det har hon slutat med. Det för det tog mycket tid och energi och den sortens arbete samt konsertbesöket i sig hamnade utanför hennes arbetstid.

Per berättar att när den världsberömde cellisten Yo-Yo Ma fick polarpriset förra året kunde han ta med ett antal elever till konserthuset för att se pristagaren spela. När rockcellokvartetten Apocalyptica kommer och spelar i globen, brukar han tipsa eleverna om att gå och titta. Han säger att man som cellopedagog tyvärr inte har råd att bjuda elever på konsertbesök men att man kan presentera olika konserter för dem och på så sätt försöka ge dem möjligheter att inspireras av fler än sin cellopedagog. Per menar att det är viktigt att eleverna ser att cellospelen inte bara är något man gör på sin lektion eller skola utan det även finns utanför.

Att anordna konserter som eleverna själva kan spela på är också en bra metod för att inspirera. Eva säger att hon minst en gång per termin försöker anordna konserter där eleverna får spela upp och lyssna på varandra. Både Karin och Per nämner att de anordnar konserter och uppspel.

5.2.2 Det sociala

Karin märker att många elever tycker det är roligt att spela i orkester. Hon nämner även att hon känner igen sig i detta. För henne själv var orkestern enda anledningen till att hon fortsatte spela cello under högstadieperioden.

Per säger att man ibland kan göra sociala evenemang där musiken inte står i störst fokus och han menar att detta är ett särskilt effektivt sätt att få yngre elever att fortsätta spela. Han berättar att han vid ett tillfälle har åkt till kolmården och tittat på djur med sina elever. Efteråt spelade det lite innan de åkte hem. Genom att man kombinerar spelandet med andra aktiviteter kan eleverna umgås med andra som spelar cello och få kompisar. När de får kompisar och ett större socialt utbyte är det mindre troligt att de slutar spela, säger Per.

När eleverna blir lite äldre kan de inspireras av varandra. Att ingå i cellostämman i en orkester får enligt Karin många elever att känna en Vi-känsla och hon tror att många börjar identifiera sig som cellist genom denna känsla.

5.2.3 Utvecklingsprocess

När en elev utvecklas så stärks deras självförtroende och då blir de i regel väldigt inspirerade, menar Per. Karin säger att det är väldigt viktigt att eleverna går framåt för annars tycker de inte att det är roligt att spela. Att lära sig något nytt kan vara en inspiration i sig.

Alltså den viktigaste inspirationshöjaren, det tror jag är att eleverna lär sig spela och att de går framåt, alltså musikaliskt... Man behöver ta tag i tekniska saker, i musikaliska saker, rytm och puls och också ställa vissa krav så att eleverna går framåt och utvecklas. För att när en elev utvecklas så höjs deras självförtroende och det är väldigt inspirerande. (Per)

Att inse något tekniskt eller musikaliskt på lektionen tillsammans med sin lärare kan också bli inspirerande. Sådanne *aha-upplevelser* leder ofta till inspiration som håller i sig en längre tid, menar Karin. Utveckling är ju det som sker efter utmaningarna, säger Per. Samtliga pedagoger var överrens om att utmaningar var bra och alla menade att det var bra just på grund av att det leder till utveckling.

5.2.4 Inspirationsmedvetenhet, mediciner och strategier

Pedagoger och musiker som har varit musikaliskt aktiva under lång tid har lärt sig hur de fungerar och vad de brukar inspireras av. Detta är en process och oftast blir vi mer och mer medvetna om inspirationen och vad som krävs i olika situationer, menar Per. Ett bra exempel är när inspirationen och lusten dalar. Många har lärt sig att en kämpig period kan föra något positivt med sig och har man väl lärt sig detta så kan det bli lättare att hantera.

Ofta när man gått genom en svacka så, de kan bero på nått annat i livet, man e lite ledsen eller har tankarna på annat så jag tycker att man bär med sig något ur svackan och man har mognat musikaliskt i cellospelet. (Per)

Ibland måste vi ta en paus från vårt instrument och musicerande för att kunna utvecklas. Per berättar att det som musiker kan vara bra att sakna musicerandet.

Sen kan det ju vara så att man inte alltid ska bita ihop och öva. Ibland behöver man ju också semester. När man inte rört cellon på två veckor eller tre veckor och man tar de lugnt, gör något helt annat och försöker att inte tänka på musik, då brukar man sakna det och längta efter det och då blir man galen av att inte få spela och då kommer det automatiskt. Ibland kan det vara bra med en paus. (Per)

Andra saker pedagogerna säger sig ha lärt sig är att när man väl sätter sig ner och övar fast vi inte har lust så kommer inspirationen. De ger också exempel på att man kan lyssna på ett favoritstycke eller gå på en konsert när man har en svacka. Alla dessa exempel kan kallas för medicin mot svackor och för kontinuerliga strategier för att undvika svackor. Man vet helt enkelt vad man har för olika alternativ som kan hjälpa mot olika typer av svackor. Många av våra elever har inte kommit så långt i sin inspirationsprocess att man känner igen svackor eller kan hitta botemedel. Mitt resultat visa att pedagogerna inte talar så mycket med sina elever om denna process, dess svackor eller botemedel.

Det är inte alltid man känner sig inspirerad till att öva, men man måste ta det steget att ändå göra det för då kommer inspirationen bara man sätter igång. Det är väl i så fall just detta som jag har pratat med mina elever om. Att man bara ska göra det. Att man inte alltid ska leta efter inspirationen innan utan att den kommer med steget att bara göra. (Eva)

Alla tre pedagogerna hävdar dock att man kanske borde prata mer om det, men menar även att eleven bör ha en egen process som man inte överanalyserar. Hur Per talar med sina elever om inspiration är olika från elev till elev. Han menar också att det är bra om inspiration finns med som en undermedveten komponent.

Med vissa elever pratar jag om det, men inte med andra. Ibland vill man inte att eleverna ska analysera sig själva, om huruvida de befinner sig i en svacka eller inte, utan då är det kanske bättre att de får spela nått trevligt. Men med elever som är mogna och medvetna personer så kan man ta upp det. Det kan hända att eleverna själva tar upp att de är i en svacka, och då kan man ta diskussionen med dem. Jag tror dock inte att man ska göra det med alla elever i alla sammanhang. Ibland är det bra att inspirationen är undermedveten. (Per)

5.2.5 Sociala medier

Nya tekniska redskap som Spotify och Internet är bra hjälpmedel. Pedagogerna är överrens om detta men säger att de kan bli bättre på att använda sig av dessa hjälpmedel. Youtube är särskilt populärt bland eleverna. Karin och Per säger att många elever lyssnar mycket på musik och det kan vara bra att få eleverna att lyssna på sådant som kan ge dem mer inspiration till cellospelandet. ”Att framförallt lyssna på musik också, jag kan ju ge dem några stycken och exempel som jag tycker är kul att lyssna på och så får de gå hem och lyssna” (Karin). Även Per talar om att lyssna på musik relaterat till cello. ”Visst spelar jag musik för dem och tipsar dem. Man kan ge dem en spellista på Spotify och visst skulle man kunna göra mycket mer med sociala medier, dela musik med mera” (Per).

Nu sen Spotify kom så kan man ju ha det som ett redskap. Och detta med Youtube alltså. De tycker att det är kul att titta på de stycken som de spelar och att kolla på andra som har spelat in sig själva på Youtube. Det tycker de e jättekul att kolla på! Man hör eleverna säga saker som Har du sett hon i den röda rosetten som spela den där och så här och... (Karin)

Per påpekade att Youtube inte alltid har en positiv inverkan på undervisningen. Han menar att det har skett en förändring under de tio år han har undervisat och han är ibland med om att elever ifrågasätter det han säger på grund av Youtube och liknande sajter. Ett av Pers exempel är ”Man ska inte hålla stråken sådär, jag har sett en på Youtube som håller på ett annat sätt.” (Per) Eller ”Alla har inte fingrarna böjda när de spelar, för jag har sett en på Youtube som spelar med platta fingrar” (Per). Enligt Per kan detta innebära problem på grund av att många, både vuxna och barn, tror att det som finns på Youtube alltid är rätt.

I bästa fall så tittar de på Rostropovich eller Jacqueline du Pré¹. Men de stora cellisterna gör ju också olika och som lärare måste man ibland lära ut ETT SÄTT och vara konsekvent. Så kanske man kan tulla på reglerna sedan. (Per)

5.2.6 Planering av inspiration och repertoar

Ett inspirationshöjande områden som samtliga pedagoger planerade inför var val av repertoar. Utöver planeringen av repertoar vittnar pedagogerna om att det är mindre vanligt att de planerar för inspirationen inför varje lektion. Alla tre är överrens om att det främst är när man märker att en elev befinner sig i en svacka, som man tar sig tid att planera in inspiration för att på så sätt fånga eleven igen. Per och Karin poängterade dock att det förmodligen skulle vara väldigt nyttigt och bra att börja planera in fler inspirationsmoment till varje lektion. För Eva är inspiration mer en helhets känsla och menade att hon inte tänkte på inspiration som att det kunde vara enskilda moment. Hon tycker att inspirationen ska finnas med som en naturlig del av undervisningen och ifall hon planerade aktivt för inspiration så gjorde hon det genom repertoaren.

Det kan låta så presterande också, att Nu måste vi inspirera! Jag blir utmattad bara jag tänker på det. Skulle jag tänka så inför varje lektion så skulle jag nog inte orka undervisa. Det är bara som en naturlig del av undervisningen... det jag i så fall planerar utifrån inspiration är att jag väljer låtar som jag tror kan passa eleven och vara inspirerande. (Eva)

¹ Mstislav Rostropovich och Jacqueline du Pré anses vara två av 1900-talets bästa klassiska cellister

Att planera repertoaren var som tidigare nämnt en vanlig form av planeringen där inspiration finns i åtanke. Per menar att det är viktigt att välja rätt låtar till rätt personer både för inspirationsnivån och för att lektionen ska bli givande. Det gäller att kombinera tankar om vilka tekniska och musikaliska utmaningar man som pedagog vill att eleven ska gå vidare till med tankar om inspiration och vad eleven skulle tycka om. Per säger också att det gäller att hitta musik som varje elev tycker om och känner sig sugen på att jobba med. Karin brukar fråga eleverna vad de lyssnar på för musik för att se om det kan vara någonting som går att spela på cellon och Eva säger att hon ibland låter eleverna önska egna låtar för att få igång inspirationen.

Pedagogerna menar att ny repertoar kan vara en inspiration i sig. Karin berättar att hon hade en elev som fick en ny spelbok och det första den eleven hade gjort när hon kom hem var att sätta sig och öva.

Det framkom även under intervjuerna att man som pedagog har en del planerade och återkommande moment i sin undervisning som är till för att fungerar inspirationshöjande, men pedagogen har inte reflekterat över just ordet inspiration. När jag frågade Karin om hon planerade lektionen utifrån tankar om inspiration svarade hon att det tyvärr inte är något hon planerar. En stund senare berättar hon att hon undviker att avsluta lektionen med att hon pratar, informerar eller petar på något tekniskt. Istället försöker hon alltid avsluta lektionen med att man spela någonting tillsammans. På så sätt skickar hon med eleven något som han eller hon kan ha med sig under resten av vecka. När jag frågar henne om inte detta fungerar inspirationshöjande och att hon i så fall har planerat moment utifrån tankar om inspiration, svarar hon att ja, det blir ju en inspiration.

5.2.7 Pedagogens fördelning av energi

Eva har tidigare nämnt att man inte skulle orka med om man skulle gå runt och tänka på att inspirera alla hela tiden. Per säger att när han var nyutexaminerad hade han en vision om att han skulle inspirera alla på varje lektion men att han har förändrats under de tio år han har arbetat.

Tyvärr har jag under årens lopp kanske gett upp det här med lyckas inspirera alla elever, varje lektion, vid varje tillfälle. Det låter tråkigt... Däremot så räcker det kanske att man inspirerar dem ibland, låt säga var sjätte eller var femte lektion så att de blir riktigt inspirerade då och springer hem och övar och så kanske den inspirationen håller i sig en längre tid! (Per)

Per tar även upp en liknande problematik som Eva, nämligen hur man ska fördela sin energi mellan sina elever. Han berättar att han i början av sitt arbetsliv kunde lägga väldigt mycket energi, tid och fokus på elever som inte verkade fångade av undervisningen. De elever som han märkte inte övade så mycket och som inte visade så mycket vilja och lust att spela. Detta tog så mycket energi att han inte hade så mycket kvar åt dem som övade och hade lust att spela.

För några år sedan gjorde jag så att de elever som jag inte lyckades inspirera och de jag inte såg gick framåt, de satsade jag allt på. Jag gjorde allt jag kunde för jag såg det som ett misslyckande att jag inte fick alla att bli inspirerade. Det kändes som att jag inte hade lyckats med mitt jobb och i mitt yrke. Då kunde jag lägga ner hur mycket extra tid som helst, bjuda på extra tid, fixa resor, konserter och cellodagar och jag hittade på musik och satt och skrev låtar. Allting för att lyckas fånga en elev, men ändå lyckades man aldrig med vissa elever. Och de som blev lidande var en själv och de elever som verkligen ville satsa. (Per)

Per menar att det är olyckligt att man inte har någon energi kvar till de elever som vill och har lust att spela. Det är väldigt lätt att tänka att dessa elever är självgående och inte är i så stort behov av inspiration och energi då de redan har det inom sig. Man vet inte vad de hade kunnat åstadkomma. Per ställer den enligt honom lite hårt formulerade men relevanta frågan: ”Ska man lägga all sin energi på elever för att man hoppas att de en dag ska vakna upp och ta till vara på den, eller ska man spara den energin till de som faktiskt har gjort sig förtjänt av den?” (Per).

5.3 Resultatsammanfattning

Jag har presenterat mina resultat genom att dela upp metoder, strategier och inspirationstillfällen mellan det som sker i stunden på lektionen och det som sker utanför lektionen. För att tydligt visa på konkreta metoder och sätt att arbeta med inspiration har jag valt att beskriva studiens resultat utifrån dessa två tillfällen. Resultatet visar på åtta respektive sju punkter på var. Dessa punkter kan beskrivas som arbetsområden eller metoder i arbetet kring inspiration och innefattar områden som kan leda till mer inspiration utifrån både elever och pedagogers erfarenheter. Under lektionstillfället bör man fokusera på att förebilda och utmana, att eleven ska ha roligt och att musiken man spelar ska låta bra. Pedagogen bör vara uppmärksam och medveten, något som blir lättare ju mer man lär

känna sin elev. Musiken i sig kan fungera som en inspiration och pedagogens sätt kan påverka.

Utanför lektionstillfället kan man arbeta inspirationshöjande genom att presentera musiklyssning, ta med sina elever på konserter eller anordna egna uppspel och konserttillfällen. Pedagogerna talar om att den sociala faktorn av att spela ett instrument, såsom kompisar, utflykter och Vi-känsla kan vara en anledning till att många barn väljer att spela. Som pedagog kan man arbeta med att göra eleven medveten om dess utvecklingsprocess, inspirationsmedvetenhet samt kännedom om vilka mediciner och strategier man kan använda sig av när man tappar inspiration. Sociala medier har på senare år blivit ett bra hjälpmedel och används av pedagogerna. När det gäller planering av inspiration och repertoar lägger pedagogerna mest vikt på val av repertoar. En av pedagogerna menar att man bör vara medveten om hur man fördelning sin energi mellan eleverna. Pedagogerna diskuterar att arbetet utanför lektionen och det som sker på lektionen kan gå in i varandra på ett sådant sätt att det inspirationsarbete som sker på lektionen mycket väl kan ha gett utlopp för den inspiration som sker utanför lektionstillfället och vice versa. Planering för lektionen sker till exempel utanför lektionstillfället men syftar till inspirationen som förhoppningsvis ska ske på lektionstillfället.

6. Diskussion

Jag har valt att diskutera tre områden av studien som jag under studien gång fastnat för och funnit intressanta och komplexa; Utmaningen i att hur och var eleverna hittar inspiration är i ständig rörelse och förändring, energifördelningen hos instrumentpedagoger samt på vilket sätt och hur mycket vi ska tala med våra elever om hur, när och var vi kan inspireras.

6.1 Inspiration är inte konstant

Min studie visar, i likhet med studierna av Andersson (2012) och Norman (2007) att vad man inspireras av är väldigt individuellt. När Robinson (2009) talar om Mass education menar även han att alla barn inte passar in i samma mall och att alla barn lär sig och inspirera på olika sätt. Utifrån den kunskapen är det uppenbart att de metoder, arbetsområden och strategier som jag redogjort för i mitt resultat inte nödvändigtvis fungerar på alla. Harvey (1999) menar att hur inspiration uppkommer är väldigt individuellt men att det har visat sig vara möjligt att skapa sig vissa förhållanden som kan framkalla inspiration. Han menar alltså att det är möjligt att studera sig själv och lära sig vilka ens individuella inspirationskällor är. Jag vill dock hävda att det finns en hel del tips, kunskap och metoder att använda sig av som fungerar på många och som man kan använda i mer generell mening. Utifrån mina informanter och den litteratur jag har läst är förebilder genom mentorer och konserter, utmaningar och utveckling, val av repertoar och sociala faktorer några exempel på generella metoder och strategier. Robinson (2009) har kunnat sammanfatta fyra uppgifter en mentor bör ha, utifrån forskning kring hur ett bra mentorskap fungerar. Recognition, encouragement, facilitation och stretching. Han menar att en mentor både kan vara en person som kommer in i våra liv kortvarigt och lyckas med samtliga punkter och en person som stannar hos oss länge. Ibland tror jag att det kan kännas lättare att komma in som en frisk fläkt och lyckas med samtliga fyra uppgifter men eftersom mitt framtida yrke med största sannolikhet kommer att innehålla undervisning under lång tid är jag mer intresserad av det långvariga mentorskapet. Om man är en långvarig mentor måste man kontinuerligt lyckas stretcha, uppmuntra, underlätta och se sina elevers potential. Mina informanter är mesta dels långvariga mentorer som följer sina elever och utifrån mina resultat är det till stor hjälp om man lär känna sina elever. Endast då kan man upptäcka vad

som generellt inspirerar denna elev samt vad den har för individuella inspirationskällor samt följa med i hur de förändras.

När vi nu vet att det finns både individuella och generella aspekter skulle jag vilja lyfta fram ännu en aspekt; att varken de generella och individuella inspirationskällorna är konstanta. Jag vill hävda att de är i ständig förändring. Robinson (2009) talar om hur livet runt om kring oss påverkar våra möjligheter att hitta rätt element och Sundin (1988) påstår att musiken i oss hänger ihop med livet i övrigt. Så hur kan då vårt sätt att inspireras vara konstant? Allt annat i livet förändras och därför även vår relation till musik, lust och inspiration. Utan att jaga varenda lite förändring i elevernas intresse tror jag dock att det är viktigt att pedagogen inte halkar för långt efter i elevens tempo vid skifte av fokus, intresse och utveckling.

Per, Karin och Eva har talat om ett konkret exempel på att inspirationen inte är konstant, nämligen att olika inspirationskällor kan vara kopplade till ålder och utveckling. Pedagogerna menade att metoderna för inspiration kan och eventuellt bör skilja sig åt i olika åldrar. I mina intervjuer kan jag se en tydlig skillnad på fokus beroende på hur gamla pedagogernas elever är. Eva pratade inte så mycket om utmaningar och kanske beror det på att hon generellt sett har yngre elever än de två andra pedagogerna. Eva fokuserade mycket på låtval, lekar och nya låtar samt konserter och uppspel. Per pratade mycket om vikten av utveckling och utmaningar och att ”pressa elever på vänligt sätt” och Per har generellt sätt äldre elever – många i gymnasieåldern. Kanske ligger det något i det som Karin nämnde; att det behövs mer enkla och lekfulla metoder i de yngre åldrar och att man sedan kan börja utveckla ett mer utmanande inspirationsarbete ju äldre eleverna blir. Jag tror absolut att det kan vara en bra grund att stå i, men man bör akta sig så att man inte bli låst vid att leka lekar med små barn och utmana de äldre. I detta tänk blir man liksom Piaget teorier om barns utvecklingsnivåer lite låst. Det handlar ju om att anpassa sig efter individen. Med hjälp av Vygotskijs teori om att inte det inte finns några stadier att anpassa oss efter kan vi kanske nå den största utvecklingen i inspirationsarbetet.

6.2 Fördelning av energi

I intervjun med Per talade han en del om fördelning av energi. Man kanske kan tro att det inte har något med inspiration att göra men hur ska vi pedagoger kunna inspirera om vi inte

har någon energi till det? Man måste som pedagog känna sig inspirerad till att inspirera och Per menar att man inte gör det om man gör av med all sin energi utan att få någonting tillbaka.

Jag har märkt under åren att man lätt kan, jag vill inte säga bränna ut sig för det är ett så laddat uttryck, men att det är lätt att man tömmer ut sig på energi. De här inget jag fick lära mig på musikhögskolan eller på någon pedagogisk kurs men om man ska klara sig själv, år efter år och hålla, då får man inte lägga ner för mycket energi på var enskild elev när man märker att det inte ger resultat. Då tömmer man sig själv utan att få något tillbaka. (Per)

Jag känner igen mig i Pers berättelse om hur han som nyutexaminerad pedagog ville inspirera alla och såg det som ett misslyckande att inte lyckas med vissa elever. Och jag känner igen mig i att man ofta lägger mer energi på de som inte tar emot ens inspiration och förvaltar den än på dem som tar emot den och kan ta de till sig. Är då det rätt eller fel? Ska man ge inspirationen till de som behöver den eller till dem som förtjänar den? Det är en ganska laddad fråga. För alla förtjänar samma chans, någon som Per även poängterar i sin intervju. För mig känns det som en rimlig slutsats att man som pedagog stärks när man känner att man får energi tillbaka från sina elever. Detta får man genom att eleverna utvecklas och att man märker att de vill spela. Alla elever har kanske inte cello som sitt rätta Element utifrån de kriterier och påstående Robinson (2009) skriver i sin bok *The Element*. Men bara för att de inte hittar sitt rätta element och sin stora passion i cellons värld betyder det inte att de inte förtjänar att få spela och bli inspirerade. Enligt Robinson (2009) kan en pedagogisk mentor ha stor inverkan på sina elever och man får inte glömma att en mentors uppgifter kräver energi. Att se, uppmuntra, underlätta och stretcha eleven till dess yttersta potential kräver energi både av mentorn och av eleven. Kanske finns det inget rätt eller fel i hur man ska tänka i frågan om fördelning av energi. Självklart har alla elever samma rätt och det viktigaste är att ingen elev faller mellan stolarna. Därför tror jag att det är ytterst viktigt att man är medveten om hur man fördelar sin energi. Jag vill poängtera att denna diskussionsdel inte handlar om att det skulle vara jobbigt att inspirera alla. Jag tror fortfarande att det är möjligt att inspirera alla på något sätt. Som Per sa i sin intervju; ”Som lärare kan man inte bestämma helt vem som ska bli inspirerad men man ska ge alla förutsättningar för att kunna bli inspirerad” (Per).

6.3 Att tala om inspiration

Ska vi eller ska vi inte tala om inspiration med våra elever? Ska vi eller ska vi inte berätta för dem hur de kan göra för att hämta och finna inspiration? Är det bäst att låta dem upptäcka inspirationskällor själv? Hur mycket ska man lägga sig i deras process? Detta är frågor som har väckts hos mig under studiens gång. Och även här finns det inget givet svar. Resultaten visar att man ibland kan prata med eleverna om inspiration men att det inte alltid är bra att överanalysera. Om man ser till sig själv så har det ju såklart varit väldigt nyttigt att upptäcka saker på egen hand. Ibland blir de mer effektivt då. Men samtidigt kan jag i efterhand sakna någon som talade med mig om olika tips och sätt att tänka kring mitt spel, min lust till att spela och min utveckling.

När Robinson (2009) skriver om *facilitating*, underlättande, skriver han att man ibland ska bana väg med tips, råd och tekniker och att man ibland ska ta ett steg tillbaka för att låta eleven upptäcka själv. Sundin (1988) ger en mer ensidig bild av en pedagogs uppgift då han lyfter fram ett exempel från en anonym lärare som hävdar att man absolut inte får styra sina elever. Läraren menar att man inte har rätt att lägga sig i andras upplevelser. Detta talar både för och emot Robinson (2009) då läraren som Sundin (1988) refererar till menar att en mentors uppgift är att presentera olika val och göra inspirationskällor synliga utan att forcera. Att inte forcera och att presentera olika val stämmer in på att inte lägga sig i elevens upplevelser men min tanke är att det kan vara svårt att presentera olika vägar och inspirationskällor utan att på något sätt lägga sig i eller styra eleven. Ibland kanske en elev behöver och rent av vill bli lite styrd i en viss riktning. Robinson hävdar att det ofta är nödvändigt att bli styrd och guidad av andra och han skriver; ”Finding our element often requires the aid and guidance of others” (Robinson, 2009, s. 174). Theo van der Zee (2012) styrker detta då han hävdar att en elev influeras på ett bra sätt då de har blivit påverkade av inspirerande lärare. Jag antar att man genom att lära känna sin elev, vara medveten och uppmärksam kan bli bättre på denna balansgång.

6.4 Sammanfattning och slutsats

Varför vi bör utveckla vårt sätt att inspirera? Min tanke är att instrumentundervisningen i dag har så mycket att konkurrera med. I de flesta städer och kommuner finns det massor av

fritidsaktiviteter att välja mellan. Barn och ungdomar och elever i övrigt blir ständigt inspirerade av saker på TV, i tidningar och på internet och jag tror att vi måste utöka våra tankar om och kring planering av inspiration om vi inte ska tappa elever till andra aktiviteter. Sundin (1988) skriver att det inte är så konstigt att barn slutar spela då det kräver mycket arbete för att lära sig spela ett instrument, både motoriskt och tekniskt. Jag tror att inspiration är en avgörande faktor till att många barn faktiskt orkar lära sig att ett instrument. Vi bör därför hänga med, använda oss mer av dessa olika redskap, det vill säga Youtube, Spotify, och andra sociala medier och vara medveten om alla bra metoder och strategier som finns att hämta för att öka inspirationen. I denna kandidat uppsats utifrån intervjuer med tre cellopedagoger och tillhörande litteratur har jag kunnat formulera 15 konkreta förslag till metoder, strategier och arbetssätt för att upprätthålla och öka inspirationen och jag är övertygad om att man kan finna ännu fler om man letar.

Många tänker att inspiration är viktigast vid svackor men vad händer om vi låter inspiration finnas med som återkommande moment eller planeringar? Utifrån min studies resultat är det inte så vanligt att man planerar för inspiration. Det finns nästan alltid tankar om den tekniska eller den musikaliska biten av lektionen men sällan uttryckligen om inspiration. Utifrån både den litteratur jag har läst och mina egna resultat har jag fått fram många olika exempel, metoder och tips på hur man kan arbeta med och vad man kan planera för moment med inspiration som syfte. Jag anser att man bör planera för inspiration och se det som ett lika viktigt moment som ”teknikmomentet” och jag tror att det finns en fara i att bli för bekväm i tänkandet att inspiration finns som en automatisk helhetskänsla.

Det finns ingen färdig universell mall för hur man arbetar med inspiration, men man är som pedagog och elev inte helt utelämnad på grund av det. Man kan ha olika metoder och sätt att jobba med inspiration. Det finns tips, kunskap och metoder och det är möjligt att lära sig av undersökningar, tidigare forskning om kreativitet, motivation och pedagogik och även av sina egna och andras erfarenheter. Om man bestämmer sig för att tillgodose sig av, samt använda dessa tips och metoder är det viktigt att komma ihåg är att alla tips och metoder inte fungerar på alla elever. Alla elever är individer och därför bör man variera olika sätt och metoder och lär känna eleven allt efterhand. Man ska alltid ta sig tid att lära känna sina elever innan man dömer dem. När man känner en elev ska man komma ihåg att inspirationsarbetet och inspirationskällorna inte alltid är konstanta utan kan förändras med

faktorer som ålder, ambitioner och intressen. Pedagogen måste hänga med i elevens utveckling. Utifrån mina resultat så mår de flesta elever bra av utmaningar, men man bör presentera dem på olika sätt och slå in dem i olika förklådningar. Enligt pedagogerna i min studie mår alla elever bra av att utvecklas och för de flesta elever är det när de tar sig genom utmaningar som de utvecklas som mest.

Att det finns olika typer av ”medicin” när man har tappat inspirationen och strategier för att hålla inspirationen vid liv är också ett tydligt resultat utifrån pedagogernas erfarenheter. Det är inte alltid medicinen verkar och det är inte alltid strategierna fungerar men de finns med som hjälp och ofta fungerar dem. Varje individ går genom sin egen process när det gäller att lära sig vilka mediciner och strategier som fungerar. Pedagogen kan vara till hjälp genom att upplysa, handleda och presentera dessa, men det är viktigt att pedagogen även låter elevens process leva ett eget liv och upptäcka saker på egen hand. Man kan som pedagog med stor fördel fungera som mentorer till sina elever. Att prata med sina elever om inspiration, metoder, mediciner och strategier kan vara till stor hjälp för eleverna, men det är inte alltid bra att överanalysera. För även om det är viktigt att inspiration finns med i vårt medvetande är det lika viktigt att det finns med i vårt undermedvetna.

7. Vidare forskning

Denna studie har handlat om behovet av inspiration och hur man kan arbeta med det i instrumentundervisningen, i detta fall inriktat på celloundervisningen. Det vore spännande att se om en liknande typ av studie kan föras över på andra instrument. Ytterligare en aspekt skulle kunna vara att titta på inspiration utifrån olika genrer? Skiljer sig inspirationskällor och inspirationsarbete åt i olika genrer?

Personligen tycker jag det är intressant att fråga oss om forskning kring inspiration är ett nytt behov. Vad är det för skillnad mellan behovet av inspiration nu och t.ex. på 50-talet? Kan man koppla det till att barn och ungdomar har fler valmöjligheter idag?

Harvey (1999) har i sin bok *Music and Inspiration* kartlagt hur stora kompositörer genom tiderna talat och tänkt om inspiration. För att få ännu större kännedom om inspiration kopplat till instrumentet cello skulle man kunna inspireras av Harveys koncept och studera vad framgångsrika cellister har sagt om inspiration och inspirations arbete genom tiderna. Det skulle vara en lärorik läsning för cellister både i egenskap av musiker och i egenskap av pedagoger. Att förkovra sig i endast det konstnärliga och sedan omsätta denna kunskap till i pedagogiska situationer kan höja kvaliteten på undervisningen.

Slutligen har det blivit allt vanligare med utbrända lärare och diskussionen om hur fördelning av energi för lärare känns därför aktuell. Frågor som vem vi ska lägga mest energi på och vilka elever man ska satsa extra på och hur vi blir bättre på att ge, fördela och hämta energi kan det forskas vidare på.

8. Referenser

- Andersson, Anna (2012). *Vad är inspiration?* (Kandidatuppsats). Malmö: Musikhögskolan i Malmö. Nedladdad: 2013-09-11
- Bryman, A. (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Forsell, A. (2011). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber AB.
- Harvey, J. (1999). *Music and Inspiration*. Stockholm: Liber.
- Nationalencyklopedin. Inspiration <http://www.ne.se/lang/inspiration>.
- Nationalencyklopedin. Romantiken <http://www.ne.se/lang/romantiken>.
- Norman, J. (2007). *Inspiration enligt lärare och studenter vid Musikhögskolan i Malmö* (Kandidatuppsats). Malmö: Musikhögskolan i Malmö. Nedladdad: 2013-09-11
- Patel, R & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Robinson, K. (2009). *The Element*. London: Penguin books.
- Sundin, B. (1988). *Musiken i människan*. Stockholm: Natur och Kultur
- Skolverket. (2013). Läroplaner. <http://www.skolverket.se/regelverk/laroplaner-1.147973>
- Van der Zee, T. (2012). Inspiration: a thought-provoking concept for RE teachers. *British Journal of Religious Education*. 34(1) Nedladdad: 2013-11-14.
<http://dx.doi.org/10.1080/01416200.2011.601908>